

CSEHI ÁGOTA

KODÁLY ZOLTÁN MŰVEI A SZLOVÁKIAI HANGVERSENYPÓDIUMOKON – ÉS ZENEI ÜZENETÜK

Kodály Zoltán felvidéki kapcsolódásait a népdalgyűjtések révén tartjuk számon, előadóművészként nem szerepelt a mai Szlovákia területén. Értékes hangszeres és vokális művei népszerűsítésében viszont elismert zenészkollégák, mindenekelőtt Bartók Béla, Németh István László, Albrecht Sándor segítettek.

Kodály zongoraműveinek propagálásában egyik legközelebbi kollégája és egyben barátja, Bartók Béla játszott kiemelkedő szerepet. Zongoraművészként magas művészi szinten mutatta be számos zongoradarabját hazai és külföldi hangversenypódiumon.

A hazai hangversenyek széles skálájából két kivételes rendezvényről érdemes szót ejteni. Mindkettőre Pozsonyban került sor Németh István László szervezésében. Kórusával, a Toldy Kör férfikarával, majd 1930-tól a Bartók Béla Dalegyesülettel nagy sikerrel mutatott be Kodály- és Bartók-műveket. Az első „szerzői estre” 1926. november 21-én került sor *Bartók-Kodály matiné* elnevezés alatt, majd hat évvel később, 1932. január 27-én valósult meg az *Ünnepi est Bartók-Kodály műveiből*. E rendezvényekre Bartók Bélát is meghívták, aki saját szerzeményein kívül Kodály-zongoraműveket is előadott. Erről Bartók levélrészlete tanúskodik, amelyet Németh Istvánnak címzett 1926. szeptember 12-i keltezéssel:

„A zongoraszámokra vonatkozólag kis változtatást óhajtanék, olyanformán, hogy az egyik zongoraszám Kodály műveiből, a másik az enyéméből lenne összeállítva. Kodály férfikarok úgys

szerepelnek a műsoron, nagyon furcsa és aránytalan volna, ha én – aki annyi helyen játszottam már Kodály zongoraműveit, épen ezen a koncerten nem játszanék belőlük semmit. Múlt télen pl. Kolozsvárt. Aradon és Temesváron játszottam egy Kodály számot és olyan sikere volt, hogy meg is kellett ismételnem [...]”¹

Az első említett hangversenyen a *Kilenc zongoradarab op. 3* és a *Hét zongoradarab op. 11* sorozataiból válogatott, az 1932-es ünnepi koncerten pedig Kodály *Marosszéki táncait* mutatta be Bartók.

Az 1926-ban megtartott Bartók – Kodály matinének kiváló visszhangja volt.

„Ez a matiné nemcsak egyszerű hangverseny volt. A Toldy Kör férfi énekkara Németh István László karnagy vezetésével bekapcsolódott ezzel a hangversenyre a mai zeneéletbe és ezáltal egyszerűsmind a modern zene egyik zászlóvivője lett [...]. Jobb interpretátort, mint Bartók Béla nem találhat magának Kodály. Kodály legfőbb erőssége mégis talán a kórusszerzeményei. Bortalában az imitáló és deklamáló stílus speciális mestereként mutatkozott be” – olvasható Tichy G. György kritikája a Magyar Újság 1926. november 24-i számában. A hangverseny visszhangja egészen Prágáig eljutott, ahol a Prágai Magyar Hírlapban Rehorovszky Ernő számolt be a hangverseny jelentőségéről. Véleménye szerint: „Feledhetetlen napja volt vasárnap a pozsonyi magyarságnak. A Toldy Kör Bartók – Kodály matinéja zajlott a Vigadó nagytermében [...]”²

A pozsonyi közönség kivételes eseményként élte meg a következő kamarahangversenyt, amelyet a Kormánypalotában tartottak meg 1927. március 16-án. A híres Waldbauer-Kerpely kvartett – amely világszerte vitte sikerre Kodály és Bartók műveit – mutatta be Kodály Zoltán II. vonósnégyesét és Bartók Béla I. vonósnégyesét. A hangverseny hangulatára utaló érdekes visszhangot Mezei Gábor örökítette meg a Pozsonyi Híradó 1927. március 20-i számában. A közönség véleménye ugyanis igencsak megoszlott, mivel nagyon újszerűnek vélték a két zeneszerző zenei nyelvét. A beszámoló sorai ezt hűen tükrözik.

„A nagyszerű budapesti Waldbauer-Kerpely vonósnégyes pozsonyi hangversenye szenzációt és vihart okozott a pozsonyi, zenei szempontból meglehetősen csendes, sőt nyárspolgári zenei körökben. Igaz, ez a vihar nem mutatkozott külsőségeken, a hangverseny lefolyása zavartalan volt, csak a szünetekben és az egyes tételek közt zsongott föl a szenvedélyes pro és contra vélemények kórusa: azonban letagadhatatlan, hogy itt olyasvalami történt, ami kihozta sodrából a tisztos pozsonyi publikumot [...]”³

A pozsonyi rendezvények után említést érdemel két kassai és egy eperjesi hangverseny is. A két szólóest és egy ének-zongora est során ismét Bartók Béla népszerűsítette Kodály zongoraműveit. A két szólóhangversenyre két egymást követő napon került sor, azaz 1930. január 21-én Kassán és 1930. ja-

nuár 22-én Eperjesen. A hangversenyek műsora a fennmaradt dokumentumok alapján azonos volt, amelyeken Bartók Kodály *Székely keservesét* mutatta be és az *op. 3-as Kilenc zongoradarab* sorozatából válogatva három művet játszott (*Andante, Allegretto, Vivace*). A Kassai Újság hasábjain is épp ezeket az alkotásokat emelték ki, amikben „a modern Kodály Székely keserversé és zongoramuzsikája fenségesen szép játékokban egészen kivételes hatást keltett [...]“ 1930 végén Bartók ismét pódiumra lépett Kassán, december 14-én Basilides Mária énekesnő közreműködésével adott hangversenyt, és Kodály *Maroszéki táncainak* eredeti zongoraváltozatát mutatta be a hazai közönségnek.

Az 1920-as évektől az akkori Csehszlovákia magyarlakta területein mindegyiknél Kodály kórusművészete örvendett kivételesen nagy elismerésnek. Az élő kóruskultúra megteremtésében kivételesen nagy szerepet vállalt Németh István László, nagyrészt épp Kodály kórusműveire alapozva. Ennek bizonyítéka többek között a fent említett sikeres *Bartók – Kodály matiné* (is) 1926-ban vagy az *Ünnepi est Bartók – Kodály műveiből* 1932-ben.

Kodály művészete, alkotómunkássága, zenepedagógiája viszont az egész múlt században egyre népszerűbbé vált, sőt a mai napig él Szlovákiában. Ennek ékes bizonyítéka az a számos rendezvény, koncert, konferencia, fesztivál, amelyek Kodály alkotómunkásságát, zenei hagyatékát terjesztették és terjesztik, népszerűsítik országszerte ma is. Ezek közül említjük azokat, amelyek mindehhez jelentős mértékben hozzájárultak és járulnak.

Figyelmet érdemel mindenekelőtt a *Kodály Napok* zenei-kulturális rendezvénysorozat, amely 1969-től (tehát két évvel Kodály Zoltán halálát követően) hároméves intervallumokban Galántán kerül megrendezésre – abban a szlovákiai városban, ahol Kodály gyermekkorának hét évét töltötte. A fesztivál célja egyrészt megőrizni Szlovákiában Kodály Zoltán emlékét, népszerűsíteni alkotásait, másrészt erősíteni a hazai kórusmozgalmat és támogatni a hazai magyar kórusokat. A *Kodály Napok* programja a kórusfesztiválon, illetve versenyen kívül alkalmanként és az aktuális jubileumokat figyelembe véve további programokkal is bővelkedik – többek között a Kodály alkotómunkásságát tárgyaló szemináriumokkal, szimpóziumokkal, vendégkórusok fel-

lépésével, a környező falvakban bemutatkozó kórusok szereplésével, zenekari hangversenyekkel, kiállítások bemutatásával, népzenei és néptáncbemutatókkal, valamint a Kodály-szobor koszorúzásával.⁴

A Kodály Napok a kezdetektől, vagyis 1969-től 2017-ig összesen tizenhét alkalommal valósult meg. A szereplő kórusok között több olyan is található, amelyek a hosszú évek és évtizedek során a fesztivál állandó és eredményes résztvevői. Ezek között említést érdemel mindenekelőtt a galántai Kodály Zoltán Daloskör, a komáromi Concordia Vegyeskar, a kassai Csermely Kórus, a zselizi Franz Schubert Vegyeskar, a dunaszerdahelyi Vox Camerata. A *Kodály Napok* fontosságát viszont nem a mennyiségi adatok támasztják alá. Zenéről, kórusművészetről és Kodály szelleméről lévén szó, az együtténeklés örömét szükséges kiemelni, amelyet a sok mosolygós, átszellemülten éneklő arc sugároz.

Mindez egyértelmű eredménye és bizonyítéka annak, hogy Kodály Zoltán szelleme és zenei üzenete Szlovákiában még ma is, tehát a 21. században is él. Ebben viszont Galánta város kimagasló szerepet játszik. Ezt bizonyítja a fent említett *Kodály Napok* sikeres tizenhét évfolyama, a 2000-től indított *Kodály Zoltán Nemzetközi Hegedűverseny*, az 1956-ban alapított Kodály Zoltán Daloskör, a 2002-ben falavatott Kodály-emléktábla a vasútállomás falán, a Nagy János szobrász által készített Kodály-szobor, amelyet a város parkjában állítottak fel 1982-ben, továbbá a galántai Városi Könyvtár által összeállított Kodály-bibliográfiák (1970, 1982, 1992, 2002). 2012 novemberére és 2013 márciusa között Kodály Zoltán születésének 130. évfordulója alkalmából a galántai Honismereti Múzeumban *A zene őszeköt – a nagyszombati osztálytársak, Kodály Zoltán és Mikuláš Schneider-Trnavský* címmel reprezentatív kiállítást szerveztek. Továbbá Kodály Zoltán nevét viseli Galánta egy utcája, valamint a város magyar tannyelvű alapiskolája és gimnáziuma is.

Az eddigi utolsó, Kodály szelleme előtti tiszteletadás idehaza 2017. szeptember 21-én valósult meg. A mester születésének 135. és halálának 50. évfordulója alkalmából ünnepélyes keretek között avatták fel Kodály Zoltán emléktábláját Nagyszombatban, diákévei helyszínén és valamikori diáktársa, Mikuláš Schneider-Trnavský házában kapujában. A hazai zeneszerető kö-

zönség ezzel a gesztussal is hozzájárult Kodály szellemének életben tartásához, zenei üzenetének közvetítéséhez, művészetének népszerűsítéséhez. Hiszen az ének, a zene páratlan ajándéka és örömforrása az emberiségnek. Kodály szavait idézve:

„Szébb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind egyek lehetünk. Akkor mondjuk majd csak igazán: örvendjen az egész világ!“

JEGYZETEK:

¹ Csehi, Á.: *Bartók Béla és a Felvidék*. KomLapok, 1994, 50.

² Rehorovszky Jenő, In.: Csehi, Á.: *Bartók Béla és a Felvidék*. KomLapok, 1994, 44.

³ Mezei, Gábor, In.: Csehi, Á.: *Bartók Béla és a Felvidék*. KomLapok, 1994, 46.

⁴ Csanda, G. - Tóth, K.: *Magyarok Szlovákiában – Kultúra* (1989 – 2006) III. kötet. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2006.